

عنوان نشست: نشست (وبینار) راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه

شناسنامه نشست	
واحد برگزار کننده نشست:	پردیس دانشگاهی شماره ۲
مسئول نشست:	دکتر محمدعلی نعمتی (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۱۳۹۴/۹/۲۹
اعضای هیئت علمی مدعو:	دکتر احد فرامرز قراملکی (عضو هیأت علمی دانشگاه تهران)؛ دکتر حمیدرضا آراسته (عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی)؛ دکتر محمد یمنی (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی)
نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:	دکتر جعفر توفیقی (دبیر ستاد نفت و گاز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)؛ دکتر مقصود فراستخواه (عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی)
مسئله محوری نشست:	راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در بخش‌ها و زیرسیستم‌های مختلف دانشگاه کدام است؟
سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

هدف اصلی نشست (وبینار) «راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه» مشتمل بر آشنایی و اشراف نظری دانشجویان دکترای آموزش عالی دانشگاه علامه طباطبائی و سایر دانشگاه‌ها با چالش‌ها و راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های کشور و اطلاع از دیدگاه‌های صاحب‌نظران به نام کشور در این حوزه بود که این هدف بر اساس محورهای تعریف شده ذیل دنبال شده است:

۱. اخلاق حرفه‌ای؛ چستی و چرایی

۲. جایگاه اخلاق حرفه‌ای در ارتقای کیفیت در دانشگاه
۳. راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در آموزش
۴. راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در پژوهش
۵. راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در کارآفرینی
۶. راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در زیرسیستم مدیریتی - ستادی

چکیده مباحث

نشست «راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه» در پاسخ به نیاز جامعه دانشگاهیان دانشگاه علامه طباطبائی و سایر دانشگاه‌ها در زمینه بحث و بررسی صاحب‌نظران پیرامون مسائل و راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در ارتباط با بخش‌ها و فرایندهای مختلف نهاد دانشگاه و نقش‌آفرینان کلیدی آن در این حوزه شامل استادان، دانشجویان و مدیران و کارشناسان ستادی، شکل گرفت. این نشست با سخنان آغازین نماینده ریاست محترم پردیس (آقای دکتر صالحی‌راد) و دبیر علمی نشست (آقای دکتر نعمتی) آغاز شد و در ادامه، سخنرانان بنام این حوزه، به طرح دیدگاه‌ها و نظرگاه‌های خویش در ارتباط با چالش‌ها و مسائل مبتلا به اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌ها پرداختند و سپس، راهکارهای پیشنهادی خود در این زمینه را ارائه نمودند.

در این نشست، ابتدا اخلاق به اختصار تحت عنوان رعایت حقوق همه صاحبان حق در یک محیط ۳۶۰ درجه تعریف شده و جایگاه و ضرورت آن در نهاد دانشگاه با توجه به:

- الف) دو هدف اساسی این نهاد یعنی بهبود درونی و پاسخ‌گویی بیرونی،
- ب) دو زیرسیستم اصلی دانشگاه شامل: زیرسیستم مدیریتی - ستادی و زیرسیستم علمی - حرفه‌ای

ج) سه کارکرد اساسی دانشگاه مشتمل بر: آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی (کارآفرینی)، مورد تأکید قرار گرفت؛ به عبارت دیگر، رعایت و پایبندی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه، می‌تواند هدف بهبود درونی را محقق سازد و زمینه‌های ارتقای کیفیت

در دو کارکرد اساسی آموزش و پژوهش در دانشگاه را فراهم سازد. درحقیقت، اخلاق با فرایندهای آموزش و پژوهش ارتباط دوسویه‌ای دارد؛ بدین معنا که هم در آموزش و پژوهش به رعایت اخلاق نیازمندیم و هم اخلاق، نیازمند آموزش و پژوهش مستمر است؛ از دیگر سو، رعایت اخلاق حرفه‌ای، نباید با نگاهی صرفاً درون‌سازمانی، محدود به هدف بهبود درونی فرایندها و کارکردهای محیط درون دانشگاه شود؛ بلکه باید با تأکید بر نگاه برون‌سازمانی، پاسخ‌گویی بیرونی دانشگاه نسبت به جامعه و محیط پیرامون را نیز مد نظر داشته باشد و ارتقای کیفیت در خروجی‌های دانشگاه و انطباق آن با نیازهای جامعه و صنعت - هم از منظر تدوین کتب و مقالات و هم از منظر تربیت دانش‌آموختگان فرهیخته - را دنبال کند. علاوه بر آن، ارتقای اخلاق در جامعه و دانشگاه، نیز دارای ارتباط دوسویه است و تأثیر و تأثرات متقابل بر یکدیگر دارند. فرهنگ و اخلاق آکادمیک، از فرهنگ و اخلاق جامعه منشأ می‌گیرد و فرهنگ و اخلاق جامعه نیز از طریق دانشگاه، تکامل و تعالی می‌یابد. نکته حائز اهمیت در اینجا آن است که در اغلب مطالعات و مبانی نظری حوزه اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه، بیشتر به زیرنظام علمی - حرفه‌ای و نقش آفرینان آن یعنی استادان و دانشجویان پرداخته شده و نقش زیرنظام مدیریتی - ستادی و متولیان آن شامل مدیران و کارشناسان در این زمینه، مورد غفلت قرار گرفته است که حاضرین در نشست فوق، نقش این کارکنان ستادی در ارتقای اخلاق حرفه‌ای و به‌ویژه جایگاه مدیران دانشگاهی در تضمین قانونی، اداری و اجرایی اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه و ضرورت پایبندی آنان به اصول، ارزش‌ها و فضایل اخلاقی - به‌مثابه الگوی عملی سایر اعضای جامعه دانشگاهیان در این زمینه - را مورد تأکید قرار دادند.

توصیه‌های سیاستی

۱. با عنایت به اینکه حدود ۳۰۰ رشته تحصیلی اخلاقی در بیش از ۹۰ درصد از دانشگاه‌های ایالات متحده وجود داشته و همچنین بیش از ۵۰۰ واحد اخلاق در کسب و کار در دانشگاه‌های این کشور و سایر کشورهای توسعه‌یافته، آموزش داده

می‌شود؛ بنابراین شایسته است وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری، و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برنامه‌ها و اقدامات مقتضی در زمینه راه‌اندازی رشته‌ها و دروس مرتبط با اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های کشور - به عنوان یک کشور فرهنگی و اسلامی - را پیگیری و اجرا کنند.

۲. نکته بسیار حائز اهمیت، ضرورت تعریف مطلوبیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی دانشگاه علامه طباطبائی از طریق تدوین سند جامع اخلاقی و زیربخش‌های مربوط به آن شامل منشور اخلاقی و اصول، ارزش‌ها و خط‌مشی‌های اخلاقی ویژه دانشگاه علامه طباطبائی منطبق با شرایط و اقتضائات خاص این دانشگاه است تا سپس براساس آن، بتوان به راهکارهای اجرایی تحقق اهداف و ارزش‌های مندرج در این سند پرداخت.

۳. تأثیرگذارترین شیوه به‌منظور ارتقای اخلاق حرفه‌ای در میان دانشجویان، ایفای نقش الگوی عملی رعایت اصول و ارزش‌های اخلاقی از سوی استادان است که قادر است تأثیرات ماندگار و شگرفی در دانشجویان برجای گذارد. اما استادان نیز به نوبه خود، از محیط دانشگاه و به‌ویژه نوع رفتار اخلاقی مدیران دانشگاه متأثر می‌شوند؛ بنابراین در صورتی که اخلاق را رعایت حقوق صاحبان حق بدانیم، نمی‌توان در دانشگاهی حقوق استادان را رعایت نکرد و سپس از آنان انتظار داشت که حقوق دانشجویان را رعایت کنند؛ بنابراین شناسایی و پایبندی به حقوق همه صاحبان حق در دانشگاه و همچنین رعایت اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، باید در جای جای دانشگاه و در میان همه اعضای جامعه دانشگاهیان جاری و ساری شود.

۴. تأکید می‌گردد که مطالعه و ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه، باید با نگاهی نظام‌مند، جامع و همه‌جانبه‌نگر مشتمل بر زیرنظام‌های علمی - حرفه‌ای و مدیریتی - ستادی و نقش‌آفرینان کلیدی هر زیرنظام و همچنین براساس کارویژه‌های اساسی آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی صورت پذیرد. در این زمینه، مهم‌ترین مصادیق اخلاقی مدیران دانشگاه را می‌توان مشتمل بر: بیطرفی، نقدپذیری، رازداری، مسئولیت‌پذیری، قانون‌پذیری، ارزشیابی منصفانه، احترام و اعتماد متقابل، کمک به رشد حرفه‌ای افراد،

پرهیز از خودمحوری و پرهیز از تبعیض و نظایر آن تعریف کرد.

۵. اصل پیشگیری، بهتر از درمان است در حوزه اخلاق و بهویژه اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه بسیار مصداق می‌یابد و این امر بهشدت نیازمند تقویت اصول، ارزش‌ها و اعتقادات دینی در میان همه اعضای جامعه دانشگاهیان است که باید به این بخش بذل توجه افزون‌تری مبذول شود.

۶. با عنایت به بهره‌مندی جامعه ایرانی از منابع غنی فرهنگی - مذهبی همچون نهج‌البلاغه که کامل‌ترین آموزه‌های اخلاقی را در اختیار قرار می‌دهد، شایسته است در زمینه شناسایی و اجرایی کردن اصول، ارزش‌ها و راهکارهای ارتقای اخلاق حرفه‌ای، منتج از این منابع ارزشمند در میان جامعه دانشگاهیان کشور، برنامه‌ها و اقدامات مقتضی صورت پذیرد.

۷. پایبندی به اخلاق حرفه‌ای و ارتقای آن در میان جامعه دانشگاهیان در دانشگاه، مستلزم ایجاد و توسعه بستر مناسب فرهنگی، اجتماعی، حقوقی و قانونی مناسب است تا سپس بتوان به مسائل اجرایی و شناسایی راهکارهای عملیاتی آن پرداخت.

۸. در صورتیکه در دانشگاه قادر به تربیت دانشجویان و دانش‌آموختگان اخلاقی بشویم، علاوه بر ایجاد امکان رشد و تعالی آنان در زندگی فردیشان، زمینه را برای ارتقای اخلاقی جامعه، پس از ورود این دانش‌آموختگان به محیط کار و سایر محیط‌های اجتماعی فراهم آورده‌ایم؛ بنابراین شایسته است دانشگاه علامه در کنار کارویژه‌های آموزش و پژوهش، به کارکرد اصلی خود یعنی تربیت انسان اخلاقی، وقعی بیشتر گذارد.

خروجی‌های علمی نشست

۱. یکی از خروجی‌های ارزشمند این نشست، تدوین طرح پیشنهادی (درون‌دانشگاهی) با عنوان «تدوین سند اخلاقی، منشور اخلاقی و اصول، ارزش‌ها و خط مشی‌های اخلاقی دانشگاه علامه طباطبائی» به‌توسط مسئول نشست و با مشاوره و مساعدت معاون محترم فرهنگی دانشگاه (آقای دکتر ملکی) بوده است که مراحل اصلاح و تکمیل خود در

معاونت فرهنگی را می‌گذرانند.

۲. خروجی دیگر نشست فوق، جهت‌گیری و هدایت رساله یکی از دانشجویان دکتری رشته مدیریت آموزش عالی تحت عنوان «تدوین استراتژی‌های ارتقای اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه علامه طباطبائی» از سوی مسئول نشست و با مشاوره آقای دکتر قراملکی بوده است که مراحل تصویب خود را در گروه و دانشکده می‌گذرانند.